

Vendim nr. 12 datë 28.02.2024

(V-12/24)

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga: Holta Zaçaj, Kryetare, Marsida Xhaferllari, Fiona Papajorgji, Elsa Toska, Sonila Bejtja, Ilir Toska, Genti Ibrahim, Marjana Semini, Sandër Beci, anëtarë, me sekretare Belma Lleshi, në datën 28.02.2024 mori në shqyrtim në seancë mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 11 (K) 2023, që u përket:

KËRKUES: **KUDRET BARJAMAJ**, përfaqësuar me prokurë nga avokate Esmeralda Demiraj.

SUBJEKT I INTERESUAR:

PROKURORIA E PËRGJITHSHME, përfaqësuar nga prokurori Arqilea Koça.

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2023-574, datë 26.01.2023 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42, 43, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*KEDNJ*); nenet 27, 71 dhe 71/a të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sandër Beci, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuarit Kudret Barjamaj (*kërkuesi*), që ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjektit të interesuar, Prokurorisë së Përgjithshme, që ka kërkuar pranimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier në vitin 2015 ka regjistruar procedimin penal në ngarkim të kërkuesit. Në përfundim të hetimeve prokuroria e ka akuzuar kërkuesin për kryerjen e veprave penale “Vrasja në rrethana të tjera cilësuese”, e mbetur në tentativë, “Prishja e qetësisë publike”, “Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake dhe municionit”, të parashikuara respektivisht nga nenet 79, shkronja “dh”, 274 dhe 278, paragrafi i 5-të, të Kodit Penal (KP). Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Fier ka kërkuar ekzaminimin psiko-ligjor të kërkuesit, nga i cili ka rezultuar se kërkuesi vuan nga çrregullimi i ankthit.

2. Pas gjykimit të çështjes sipas procedurës së gjykimit të zakonshëm, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Fier, me vendimin nr. 62-2016-5393/885, datë 12.12.2016, ka vendosur deklarinin fajtor të kërkuesit për kryerjen e veprës penale “Vrasja në rrethana cilësuese”, të mbetur në tentativë, të parashikuar nga nenet 79, shkronja “dh” dhe 22 të KP-së dhe dënimin e tij me 20 (njëzet) vjet burgim; deklarinin fajtor për veprën penale “Mbajtja pa leje të armës luftarake”, të parashikuar nga neni 278, paragrafi i 5-të, i KP-së (neni 278, paragrafi 2, përpara ndryshimeve të tij me ligjin nr. 144/2013) dhe dënimin e tij me 2 (dy) vjet burgim; deklarinin fajtor për veprën penale “Prishja e qetësisë publike”, të parashikuar nga neni 274 i KP-së dhe dënimin e tij me 3 (tre) muaj burgim. Në bazë të nenit 55 të KP-së, kërkuesi përfundimisht është dënuar me 21 vjet burgim dhe vuajtja e dënimit fillon nga data 10.01.2015, që është data e arrestimit në flagrancë.

3. Mbi ankimin e kërkuesit dhe kundërankimin e Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, Gjykata e Apelit Vlorë, me vendimin nr. 518, datë 06.07.2017, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 62-2016-5393/885, datë 12.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier, për pjesën që ka deklaruar kërkuesin fajtor për kryerjen e veprës penale të vrasjes në rrethana cilësuese të mbetur në tentativë, të parashikuar nga nenet 79, shkronja “dh” dhe 22 të KP-së, për disponimin për provat materiale e shpenzimet gjyqësore, si dhe mënyrën e llogaritjes së dënimit. Prishjen e vendimit të mësipërm për pjesën që ka deklaruar kërkuesin fajtor për kryerjen e veprës penale të prishjes së qetësisë publike, të parashikuar nga neni 274 i KP-së dhe pushimin e çështjes për këtë pjesë. Ndryshimin e vendimit të mësipërm për pjesën tjetër në këtë mënyrë: “Në bazë të neneve 79, shkronja “dh” dhe 22 të KP-së dënimin e kërkuesit me 15 vjet burgim; deklarinin fajtor për kryerjen e veprës penale të mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të parashikuar nga neni

278, paragrafi 3, i KP-së; dënimin e tij me 2 (dy) vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP-së, në bashkim të dënimeve, kërkuesi është dënuar përfundimisht me 16 vjet (gjashtëmbëdhjetë) burgim.

4. Kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Vlorë kanë ushtruar rekurs kërkuesi nëpërmjet avokatit S.D., të caktuar me prokurë nga nëna e kërkuesit, si dhe Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit Vlorë. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2023-574, datë 26.01.2023, ka vendosur mospranimin e rekursit të kërkuesit dhe të Prokurorisë pranë Gjykatës së Apelit Vlorë. Në lidhje me rekursin e kërkuesit, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar se ai është paraqitur nga një avokat i palegjitimuar për të ushtruar një të drejtë të tillë, në kushtet kur nuk është caktuar me prokurë nga kërkuesi, por nga nëna e tij, ndaj nuk legjitimohet për të ushtruar të drejtën e rekursit në emër e për llogari të kërkuesit. Po ashtu, ai kolegji ka arsyetuar edhe se rekursi i kërkuesit nuk përmbante shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 432 të Kodit të Procedurës Penale (KPP).

5. Kërkuesi në datën 24.05.2023, nëpërmjet shërbimit postar, i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) me ankim kushtetues individual, sipas objektit, i cili pas plotësimit të dokumenteve është regjistruar përfundimisht në datën 09.06.2023. Kolegji i Gjykatës në datën 12.07.2023 ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

6. **Kërkuesi**, në mënyrë të përmbledhur, ka pretenduar se i është cenuar e drejta për proces të rregullt, në drejtim të:

6.1. *Së drejtës për ankim efektiv*, pasi Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në mënyrë të gabuar nuk ka legjitimuar mbrojtësin e caktuar nga familjarët. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë i është referuar vendimit unifikues nr.1, datë 10.03.2014 të Gjykatës së Lartë dhe vendimeve të Gjykatës, sipas së cilave nuk pranohet ankimi i paraqitur nga mbrojtësi i caktuar nga familjarët e të pandehurit, kur ky i fundit është në mungesë. Vendimi unifikues ku mbështetet Gjykata e Lartë nuk bën fjalë për mbrojtës të caktuar nga familjarët kur i pandehuri është arrestuar, hetuar e gjykuar në gjendje arresti. Kërkuesi nuk ka qenë asnjëherë në mungesë ose t'i jetë shmangur drejtësisë, por si gjatë hetimeve edhe gjykimit ka qenë me masë sigurie "Arrestimi në burg".

6.2. *Së drejtës për t'u mbrojtur* gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Fier dhe në Gjykatën e Apelit Vlorë, pasi janë caktuar avokatë kryesisht, pa vënë në dijeni kërkuesin për mosparaqitjen e mbrojtësit të zgjedhur prej tij. Pretendimi i Gjykatës së Apelit Vlorë se dy avokatët e caktuar kryesisht ishin të përgatitur për të bërë mbrojtjen ligjore të kërkuesit, pasi ishin caktuar nga gjykata kohë më parë, nuk qëndron, sepse është provuar se dy avokatët nuk kanë marrë pjesë në asnjë seancë gjyqësore ndaj kërkuesit.

6.3. *Standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor*, pasi vendimi i Gjykatës së Lartë është i paarsyetuar, antiligjor dhe i papajtueshëm me Kushtetutën. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar për moslegjitimitimin e mbrojtësit të caktuar nga nëna e tij në kundërshtim me vendimet e Gjykatës dhe të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë. Pavarësisht këtij qëndrimi, Kolegji Penal është shprehur edhe se rekursi nuk përmbante shkaqet ligjore të parashikuara në nenin 432 të KPP-së.

7. ***Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme***, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar si vijon:

7.1. Pretendimi për cenimin e *së drejtës së aksesit në gjykatë në lidhje me të drejtën e ankimit dhe mbrojtjes efektive* është i bazuar. Gjykata e Lartë, në kuptim të domosdoshmërisë së garantimit të të drejtave themelore të individit, kishte detyrimin të merrte të gjitha masat dhe të bënte të gjitha përpjekjet për sqarimin shterues të faktit nëse vullneti i kërkuesit për ushtrimin e së drejtës së rekursit dhe zgjedhjes së mbrojtësit përputhej me atë të paraqitur në prokurë nga nëna e tij. Mosmarrja e këtyre masave dhe interpretimi i bërë janë në kundërshtim me orientimet e Gjykatës dhe Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*GJEDNJ*) në lidhje me pranueshmërinë e rekursit.

7.2. Pretendimi për cenimin e *standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor* është i bazuar. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë edhe pse fillimisht ka arsyetuar për papranueshmërinë e rekursit për shkak të moslegjitimitimit, në paragrafin e fundit që lidhet me rekursin e kërkuesit, arsyeton për shkaqet e ngritura në recurs, ku edhe pse ka konstatuar papranueshmërinë për shkak të moslegjitimitimit, e ka kapërcyer këtë shkak dhe ka verifikuar pretendimet e ngritura në recurs. Në kushtet kur Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka marrë në shqyrtim pretendimet e parashtruara në recurs, arsytimi i vendimit nuk përmban nivelin minimal për të dhënë përgjigje shteruese në kushtet kur janë ngritur pretendime me natyrë kushtetuese.

Konkretisht, kërkuesi kishte ngritur pretendime në lidhje me të drejtën për t'u mbrojtur gjatë gjykimit në gjykatën e rrethit dhe gjykatën e apelit, vendimi i këtyre gjykatave është marrë në kundërshtim të plotë me provat e administruara dhe me ligjin penal, si dhe pretendime në lidhje me kualifikimin ligjor të veprës penale të ballafaquar me faktet e rrethanat e kryerjes së veprës penale. Të gjitha këto pretendime duhet të merrnin përgjigje shteruese nga Gjykata e Lartë.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuesit

8. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të parashikuara nga neni 71/a i ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

9. Në lidhje me legjitimitimin *ratione personae*, Gjykata vlerëson se kërkuesi, si individ, legjitimohet në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “f” dhe nenit 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, sepse është palë/i dënuar në procesin gjyqësor dhe ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

10. Për sa i përket kriterit të *shterimit të mjeteve juridike efektive* në dispozicion, Gjykata vëren se kërkuesi i është drejtuar asaj me ankim kushtetues individual, duke ngritur pretendime për procesin gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, për të cilin nuk ka mjet tjetër juridik në dispozicion për mbrojtjen e të drejtave të tij kushtetuese përveç ankimit kushtetues individual.

11. Lidhur me legjitimitimin *ratione temporis*, Gjykata konstaton se kërkuesi i është drejtuar Gjykatës me ankim kushtetues individual në datën 24.05.2023, ndërsa vendimi gjyqësor që kundërshtohet prej tij është dhënë nga Gjykata e Lartë në datën 26.01.2023. Në këto rrethana, Gjykata vlerëson se ankimi kushtetues individual i paraqitur në datën 24.05.2023 është brenda afatit 4-mujor të parashikuar nga neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000.

12. Në lidhje me legjitimitimin *ratione materiae*, Gjykata vëren se pretendimet kryesore të kërkuesit lidhen me cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të së drejtës së ankimit efektiv dhe standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor. Duke mbajtur në konsideratë thelbin e tyre, që lidhet me qëndrimin e Gjykatës së Lartë për moslegjitimitimin e mbrojtësit të caktuar me prokurë nga nëna e kërkuesit dhe mosdhënien përgjigje për shkaqet e parashtruara në rekurs me natyrë kushtetuese, Gjykata vlerëson t'i analizojë pretendimet në vijim në drejtim të së drejtës së aksesit të lidhur me ankimin efektiv dhe me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor, si aspekte të së drejtës për proces të rregullt ligjor të garantuar në nenin 42 të Kushtetutës. Pretendimet hyjnë në juridiksionin dhe kompetencën e Gjykatës dhe në vijim do të analizohet bazueshmëria e tyre në themel.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së aksesit të lidhur me ankimin efektiv dhe standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor

13. Kërkuesi ka pretenduar se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në mënyrë të gabuar ka vendosur mospranimin e rekursit për shkak të moslegjitimitimit të mbrojtësit të caktuar nga nëna e kërkuesit. Kërkuesi nuk ka qenë asnjëherë në mungesë ose t'i jetë shmangur drejtësisë, por si gjatë hetimeve dhe gjatë gjykimit ka qenë me masë sigurie "Arresti në burg". Kolegji Penal është shprehur se rekursi nuk përmbante shkaqet ligjore të parashikuara në nenin 432 të KPP-së edhe pse kishte pretendime për shkelje procedurale dhe kushtetuese.

14. Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, ka prapësuar se Gjykata e Lartë kishte detyrimin të merrte të gjitha masat dhe të bënte të gjitha përpjekjet për sqarimin nëse vullneti i kërkuesit për ushtrimin e rekursit dhe zgjedhjen e mbrojtësit përputhej me atë të paraqitur në prokurë nga nëna e tij. Mosmarrja e këtyre masave dhe interpretimi në kundërshtim me orientimet e Gjykatës dhe GJEDNJ-së në lidhje me pranueshmërinë e rekursit kanë cenuar të drejtën e aksesit. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, edhe pse fillimisht ka arsyetuar për papranueshmërinë e rekursit për shkaqe të legjitimitimit, në paragrafin e fundit arsyeton për shkaqet e ngritura në rekurs. Në kushtet kur në rekurs ishin ngritur pretendime me natyrë kushtetuese, vendimi nuk përmban nivelin minimal të arsytimit.

15. Në nenin 42, pika 2, të Kushtetutës parashikohet se kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe interesave kushtetues dhe ligjorë, ka të drejtën e gjykimit të drejtë dhe publik brenda afatit të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Kjo dispozitë sanksionon të drejtën për gjykim, ku e drejta e aksesit, përfshirë të drejtën për të vënë në lëvizje

gjykatën, përbën një aspekt të saj. E drejta e aksesit u garanton subjekteve të cenuara të drejtën t'i drejtohen një gjykate, e cila duhet të dëgjojë pretendimet e tyre dhe të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik (*shih vendimet nr. 32, datë 03.11.2022; nr. 10, datë 12.04.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka vlerësuar vazhdimisht se administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t'i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për çështjen, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 5, datë 22.02.2022; nr. 22, datë 29.04.2021; nr. 3, datë 23.02.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Në vështrim të garantimit të standardit të aksesit në gjykatë, Gjykata ka pohuar se dispozitat e KPP-së nuk mund të interpretohen nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në mënyrë të ngushtë, të atillë që cenon thelbin e së drejtës së një individit për t'iu drejtuar asaj gjykate (*shih vendimin nr. 5, datë 02.03.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Rekursi është akti procedural në të cilin parashtrihen shkaqet për të cilat kundërshtohet një vendim, sipas kërkesave të nenit 432 të KPP-së, që mundëson të drejtën e të pandehurit për të filluar gjykimin në Gjykatën e Lartë dhe, në këtë kuptim, ai është akti me të cilin garantohet e drejta për akses në atë gjykatë (*shih vendimet nr. 53, datë 05.12.2012; nr. 41, datë 28.09.2011; nr. 38, datë 30.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjithashtu, Gjykata është shprehur se Gjykata e Lartë i ka të gjitha hapësirat që kërkesat ligjore për elementet formale që duhet të plotësojë rekursi, në përputhje me funksionin e saj të interpretimit të normës dhe në kuptim të parimit të subsidiaritetit e pozicionit të saj në piramidën gjyqësore, t'i interpretojë me qëllim garantimin e të drejtave themelore të individit, konkretisht të së drejtës së aksesit substancial (*shih vendimin nr. 6, datë 22.02.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Sipas Gjykatës, e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 21, datë 26.09.2022; nr. 67, datë 10.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Gjykata rithekson se kontrolli i kushtetutshmërisë së një vendimi gjyqësor vlerësohet në një kontekst të caktuar faktesh që lidhen me të drejtën për proces të rregullt ligjor dhe se marrja e vendimit për çështje kushtetuese kushtëzohet nga përcaktimi i fakteve kushtetuese, mbi bazën

e të cilave vlerësohet respektimi i së drejtës për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 39, datë 05.05.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Në çështjen konkrete rezulton se ndaj vendimit të gjykatës së apelit kanë ushtruar rekurs kërkuesi nëpërmjet avokatit S.D., i caktuar me prokurën e datës 27.07.2017 nga nëna e tij dhe Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit Vlorë, i cili, sipas dëftesës së komunikimit, rezulton t'i jetë njoftuar nënës së kërkuesit, e cila ka vendosur shënimin "*marr përsipër njoftimin e djalit*".

21. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2023-574, datë 26.01.2023, fillimisht ka arsyetuar se rekursët e paraqitura nga kërkuesi dhe nga Prokuroria pranë Gjykatës së Apelit Vlorë plotësojnë kriteret formale të pranueshmërisë (*shih paragrafin 17 të vendimit të Gjykatës së Lartë*). Në vijim, për sa i përket rekursit të kërkuesit, Kolegji Penal ka arsyetuar se ai nuk i plotëson kushtet formale për t'u marrë në shqyrtim, pasi mbrojtësi nuk ka qenë i caktuar me prokurë nga kërkuesi, duke mos u legjitimuar në këto kushte për të ushtruar të drejtën e rekursit në emër dhe për llogari të tij (*shih paragrafin 21 të vendimi të Gjykatës së Lartë*).

22. Më konkretisht, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar se referuar neneve 410 dhe 435 të KPP-së, mbrojtësi i të pandehurit ka të drejtë të bëjë ankim vetëm kur është autorizuar posaçërisht nga i pandehuri për të ushtruar një të drejtë të tillë, ndërkohë që në çështjen në gjykim rekursi është paraqitur dhe nënshkruar nga një avokat i caktuar me prokurë të posaçme nga nëna e të gjykuarit/kërkuesit, që nuk rezulton të jetë autorizuar nga ai për të ushtruar rekurs (*shih paragrafët 21-22 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

23. Në lidhje me këtë përfundim, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka evokuar qëndrimin e Gjykatës në vendimin nr. 30, datë 17.06.2010, sipas të cilit e drejta e të pandehurit për të marrë pjesë në gjykim, si dhe për të zgjedhur përfaqësuesit ligjorë është një e drejtë kushtetuese vetjake, e cila nuk mund të transferohet te familjarët. Po ashtu, parashikimi në pikën 3 të nenit 48 të KPP-së për mundësinë e familjarëve për të pajisur me prokurë mbrojtësin e të pandehurit nuk nënkupton transferimin e së drejtës për të zgjedhur mbrojtësin nga i pandehuri te familjarët, por nënkupton ushtrimin e vullnetit të të pandehurit nëpërmjet familjarëve. Me fjalë të tjera, i pandehuri e ushtron këtë të drejtë vetjake nëpërmjet familjarëve të tij, të cilët kanë mundësinë objektive për të kontaktuar me avokatë, në mënyrë që këta të fundit të shqyrtojnë mundësinë për të marrë cilësinë e mbrojtësit ligjor të të pandehurit. Në këto kushte, në qoftë se ka mospërputhje ndërmjet vullnetit të të pandehurit dhe vullnetit të familjarëve të tij, që kanë keqinterpretuar vullnetin e të pandehurit ose kanë pasur një vullnet të ndryshëm për mbrojtësin ligjor, duhet të mbizotërojë vullneti i të pandehurit, i cili në çdo rast mund të refuzojë ose shkarkojë mbrojtësin e zgjedhur nga familjarët. Po ashtu, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka evokuar edhe

përfundimet e vendimit unifikues të Kolegjeve të Bashkuara nr. 1, datë 10.03.2014 (*vendimi nr. 1/2014*), konkretisht e drejta për të bërë ankim, në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenet 50, pika 1 e 410 të KPP-së, është një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit. I pandehuri lejohet gjithashtu të delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi, duke e ushtruar këtë vullnet nëpërmjet delegimit të një i afërm. I afërmi nuk zgjedh mbrojtës dhe nuk delegon të drejtën për ankim në mënyrë autonome. Ankimi i mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit lejohet vetëm nëse provohet se (i) zgjedhja e mbrojtësit dhe (ii) delegimi i mbrojtësit për të ushtruar ankim janë rezultat i vullnetit të plotë dhe eksplicit të titullarit të kësaj të drejte, që është i pandehuri. Mënyra dhe forma të përcaktuara nga ligji për këtë delegim janë ato të përcaktuara në pikën 2 të nenit 48 të KPP-së. Referuar kësaj jurisprudence, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka arritur në konkluzionin se në çështjen në gjykim rezultoi se rekursi është ushtruar nga një mbrojtës që nuk e ka tagrin për ta ushtruar një të drejtë të tillë për sa kohë nuk rezultoi që i gjykuari (kërkuesi), në mënyrë të shprehur, të ketë deleguar të drejtën për të bërë rekurs te familjarët e tij dhe as te mbrojtësi (*shih paragrafët 23-24 të vendimit Gjykatës së Lartë*).

24. Nga ana tjetër, pavarësisht sa më sipër, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar se edhe shkaqet e parashtruara në rekursin e bërë në emër e për llogari të të gjykuarit (kërkuesit) nuk u përmbahen shkaqeve të përcaktuara nga neni 432, pika 1, i KPP-së. Bazuar në këto rrethana, Kolegji Penal ka vendosur mospranimin e rekursit (*shih paragrafin 25 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

25. Gjykata konstaton se kërkuesi gjatë gjithë procesit penal ka qenë në kushtet e heqjes së lirisë. Fillimisht, ai ka qenë nën masën e sigurimit “Arresti në burg” dhe pas vendimit të gjykatës së apelit duke vuajtur dënimin me burgim të caktuar ndaj tij.

26. Në pikën 3 të nenit 48 të KPP-së përcaktohet se zgjedhja e mbrojtësit për personin e (...) arrestuar ose dënuar me burgim, derisa ky person nuk e ka bërë vetë zgjedhjen, mund të bëhet nga një i afërm i tij, në format e parashikuara nga paragrafi 2. Megjithatë, Gjykata e Lartë në vendimin e saj nuk e ka trajtuar çështjen duke u bazuar në këtë parashikim ligjor të interpretuar nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në paragrafin 25 të vendimit unifikues nr. 1/2014, ku është arritur në përfundimin se përcaktimi se i afërmi i të pandehurit ka të drejtë të zgjedhë mbrojtës, në kuptim të pikës 3 të nenit 48 të KPP-së, vetëm në rastet kur i pandehuri gjendet i izoluar, në kushtet e kufizimit të lirisë personale, është i qartë dhe nuk ka nevojë për interpretim unifikues. Në këtë rast, mbrojtësi i zgjedhur nga të afërmit e personit në kushtet e kufizimit të lirisë personale do të konsiderohet, për efekt të ligjit, si mbrojtës i zgjedhur.

27. Gjykata vlerëson se në rastin në shqyrtim Gjykata e Lartë ka mbajtur një qëndrim formalist për sa i përket paraqitjes së rekursit nga mbrojtësi i zgjedhur nga nëna e kërkuarit, duke arsyetuar se nuk rezulton që kërkuari në mënyrë të shprehur të ketë deleguar të drejtën për të bërë rekurs dhe nuk ka shkuar përtej një kontrolli formal të prokurës, në drejtim të verifikimit nëse zgjedhja e mbrojtësit nga nëna e të gjykuarit ishte rezultat i vullnetit të plotë të këtij të fundit. Një gjë e tillë rezulton edhe nga jurisprudenca kushtetuese e cituar nga vetë Gjykata e Lartë, sipas së cilës zgjedhja e përfaqësuesit ligjor është një e drejtë kushtetuese vetjake dhe se mundësia e familjarëve për të zgjedhur një të tillë për të afërmin e tyre të ndaluar, të arrestuar ose të dënuar me burgim, derisa ai nuk e ka bërë vetë zgjedhjen, sipas parashikimit të nenit 48, pika 3, të KPP-së, nënkupton edhe ushtrimin e vullnetit të tij nëpërmjet familjarëve, për sa kohë midis vullneteve të tyre nuk ka mospërputhje, në të kundërt mbizotëron vullneti i personit dhe jo i familjarëve. Këtë qëndrim Gjykata e ka ritheksuar edhe në raste të tjera të tjera përveç vendimit të cituar nga Gjykata e Lartë (*shih vendimin nr. 10, datë 12.04.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

28. Në rastin konkret, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë nuk ka bërë asnjë përpjekje për të verifikuar nëse zgjedhja e mbrojtësit nga nëna e kërkuarit ishte ose jo në përputhje me vullnetin e kërkuarit. Nga ana tjetër, referuar kërkesës në Gjykatë, rezulton se vullneti i nënës së kërkuarit për zgjedhjen e një mbrojtësi për të përputhet me vullnetin e tij.

29. Pavarësisht kësaj, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë e ka kapërcyer kriterin formal të pranueshmërisë për shqyrtim të rekursit të kërkuarit, duke vënë në diskutim kriterin substancial të pranueshmërisë së tij, atë të parashtrimit në rekurs të shkaqeve nga ato të parashikuara nga ligji procedural dhe, më tej, nëse ato ishin ose jo haptazi të pabazuara, duke arritur në përfundimin se shkaqet ishin të ndryshme nga ato që parashikon ligji, pasi nuk u përmbaheshin shkaqeve të përcaktuara nga neni 432, pika 1, i KPP-së. Në këtë drejtim, Gjykata, nga përmbajtja e rekursit, vëren se në të ishin parashtruar pretendime me natyrë kushtetuese, kryesisht në lidhje me cenimin e së drejtës për t'u mbrojtur gjatë gjykimit në gjykatat e zakonshme dhe me individualizimin e dënimit. Në drejtim të së drejtës së mbrojtjes, Gjykata, nisur nga rrethanat e çështjes konkrete, evidenton rëndësinë dhe efektivitetin e saj për personin e gjykuar gjatë procesit gjyqësor penal dhe përgjegjshmërinë që duhet të ketë avokati i zgjedhur me vullnetin e personit, po ashtu edhe ai i caktuar kryesisht nga gjykata në realizimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor.

30. Në vijim, Gjykata, duke ritheksuar se kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për proces të rregullt ligjor është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë, e cila i ka të gjitha mjetet dhe kompetencat për të kryer një rol që shkon përtej ligjit dhe synon të drejtën (*shih vendimet nr. 32, datë 03.11.2022; nr. 79, datë 14.12.2017*

të Gjykatës Kushtetuese), vlerëson se për sa kohë çështja do të merret përsëri në shqyrtim nga Gjykata e Lartë, ajo do t'u japë përgjigje të arsyetuar pretendimeve me natyrë kushtetuese të ngritura në rekurs nga kërkuesi, në respektim të së drejtës së aksesit të lidhur me ankimin efektiv dhe standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor.

31. Në përfundim, Gjykata çmon se pretendimi për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor, sipas arsyetimit të mësipërm të këtij vendimi, është i bazuar, ndaj dhe kërkesa pranohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

V E N D O S I:

1. Pranimin e kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2023-574, datë 26.01.2023 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.
3. Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 28.02.2024

Shpallur më 02.04.2024